Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE NEUVOSTORAPORTTI EUE2021-01802

EUE Heikkilä Maija(UM) 31.05.2021

Asia
Kilpailukykyneuvosto (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka)

Kokous
Kilpailukykyneuvosto 27.05.2021 - 27.05.2021

EU:n kilpailukykyministereiden (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) kokouksessa keskusteltiin digipalvelusäädöstä (DSA) ja digimarkkinasäädöstä (DMA) koskevasta käsittelystä sekä EU:n kilpailukyvyn vahvistamisesta digipalvelupaketin avulla. Lisäksi käytiin periaatekeskustelu EU:n uuden teollisuusstrategian päivityksestä ja kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaamisen merkityksestä.

Digisäädöksiä koskevassa keskustelussa painotettiin kuluttajien perusoikeuksien ja ilmaisunvapauden turvaamista, laittoman sisällön poistamista, alkuperämaaperiaatteen säilyttämistä, harmonisaation ja tehokkaan täytäntöönpanon merkitystä sekä teknologianeutraaliutta. Useat jäsenmaat toivat esiin, että lainsäädännöllisten puitteiden tulee olla joustavia ja kestää aikaa. Yli- ja toisaalta myös alisääntelyn vaarat tulee pyrkiä välttämään. Lainsäädäntö tulee pyrkiä toteuttamaan kaikkialla EU:ssa niin yhtenäisesti kuin mahdollista.

Teollisuusstrategiaa ja kriittisiä raaka-aineita koskevassa keskustelussa jäsenvaltiot nostivat esiin mm. strategisten riippuvuuksien vähentämisen merkityksen, IPCEI-instrumentin käytön, markkinoiden avoimuuden, sisämarkkinoiden ja standardien merkityksen, puolijohdeteknologian sekä kiertotalouden.

Suomea kokouksessa edusti elinkeinoministeri Mika Lintilän sijaisena valtiosihteeri Jukka Ihanus.

EU:n kilpailukykyministereiden (sisämarkkinat, teollisuuspolitiikka) kokouksessa keskusteltiin digipalvelusäädöstä (DSA) ja digimarkkinasäädöstä (DMA) koskevasta käsittelystä sekä EU:n kilpailukyvyn vahvistamisesta digipalvelupaketin avulla. Lisäksi käytiin periaatekeskustelu EU:n uuden teollisuusstrategian päivityksestä ja kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaamisen merkityksestä. Suomea kokouksessa edusti elinkeinoministeri Mika Lintilän sijaisena valtiosihteeri Jukka Ihanus.

Puheenjohtajamaa Portugali painotti DSA ja DMA -asetusten merkitystä EU:n digitaalisen tulevaisuuden kannalta ja näki niiden olevan puheenjohtajuuskautensa tärkeimpien aloitteiden joukossa. Asetusten avulla halutaan vahvistaa EU:n digitaalimarkkinoita ja tehdä niistä entistä turvallisemmat ja reilummat.

Komission johtava varapuheenjohtaja Margrethe Vestager korosti puheenvuorossaan, että asetusten toimeenpanossa on edettävä nopeasti tavoitteiden kunnianhimon tasosta tinkimättä. Geopoliittinen tilanne digitalisaatiossa muuttuu jatkuvasti ja myös muualla maailmassa pohditaan, miten varmistetaan, että verkkoalustat saadaan toimimaan vastuullisesti. Suuret yritykset eivät tule kunnioittamaan asetuksia, mikäli täytäntöönpanoon ei panosteta. Vestager painotti, että selkeitä velvoitteita ja sanktioita tullaan tarvitsemaan. Asetusten toimeenpano EU-tasolla on tärkeää, vaikka myös kansallisia viranomaisia on kuunneltava. Vestager toi lisäksi esiin ns. tappajaostoihin puuttumisen siltä osin, kun ne uhkaavat markkinoiden reiluja pelisääntöjä.

Sisämarkkinoista vastaava komissaari Thierry Breton korosti, että sääntelyn ytimessä on asettaa vastuita ja sääntöjä suurimmille toimijoille, eikä mm. sisältöjä koskevia päätöksiä voida jättää yksityisten yritysten varaan. Breton alleviivasi alkuperämaaperiaatteen merkitystä sisämarkkinoiden kantavana periaatteena ja piti asetuksia ennen kaikkea myös sisämarkkinoita tukevina harmonisointityökaluina. Talouden elpymisen tukemisessa EU:n tulee luoda innovatiiviset puitteet, jotka antavat mahdollisuuden suojella kuluttajien ja yritysten oikeuksia digimaailmassa yhtenäisen lainsäädännön avulla.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa painotettiin kuluttajien perusoikeuksien ja ilmaisunvapauden turvaamista, laittoman sisällön poistamista, alkuperämaaperiaatteen säilyttämistä, harmonisaation ja tehokkaan täytäntöönpanon merkitystä sekä teknologianeutraaliutta. Useat jäsenmaat toivat esiin, että lainsäädännöllisten puitteiden tulee olla joustavia ja kestää aikaa. Yli- ja toisaalta myös alisääntelyn vaarat tulee pyrkiä välttämään. Lainsäädäntö tulee pyrkiä toteuttamaan kaikkialla EU:ssa niin yhtenäisesti kuin mahdollista.

Osa jäsenmaista toivoi, että yritysten kokoon kiinnitettäisiin sääntelyssä enemmän huomioita ja mikroyritykset jätettäisiin sääntelyn ulkopuolelle. Pienille yrityksille ei tulisi luoda turhaa hallinnollista taakkaa ja lainsäädännössä tulisi huomioida yritysten koko ja liikevaihto. Myös kasvuyritysten toimintamahdollisuuksien varmistamista pidettiin tärkeänä. Yleisesti ottaen nähtiin, että avoimet ja reilut alustatalousmarkkinat tulevat hyödyttämään sekä kuluttajia että yrityksiä ja toivottiin tasapainoa tehokkuuden ja oikeudellisen selkeyden sekä toisaalta nopean haasteisin vastaamisen välillä.

FR, DE ja NL viittasivat puheenvuorojensa yhteydessä vastajulkaistuun non-paperiinsa DMA-asetusta koskien. NL esitteli puheenvuorossaan non-paperin neljä parannusehdotusta: 1) joustava mekanismi, jolla räätälöitäisiin velvoitteita portinvartijoille markkinoihin puuttumiseksi 2) ekosysteemien roolin parempi huomioiminen, 3) kaikki sulautumat ja yritysostot otettava komission tarkasteluun 4) kansallisten viranomaisten roolin vahvistaminen täytäntöönpanossa. NL ehdotti, että näistä neljästä elementistä käytäisiin keskustelua myös neuvostossa. DE toi lisäksi esiin, että tarvitaan lisää selkeyttä mm. soveltamisalaan ja DMA:n osalta suhde kilpailulainsäädäntöön tulisi määritellä paremmin. Myös kansalliselle lainsäädännölle tulisi jättää suunniteltua enemmän pelivaraa. Myös useat muut jäsenmaat toivat esiin, että asetusten täytäntöönpanossa komissiolla tulisi olla keskeinen rooli, mutta kansallisten kilpailuviranomaisten tulisi olla tiivisti mukana asetuksen soveltamisessa, sillä kansalliset viranomaiset tuntevat kansalliset markkinat parhaiten ja voivat tukea komissiota eri tasoilla. Osa jäsenmaista toivoi myös delegoitujen säädösten rajoittamista.

Suomi korosti puheenvuorossaan avoimien ja sääntöperustaisten markkinoiden merkitystä. EU:n talouden täytyy perustua sen omien vahvuuksien kehittämiseen ja maailmantalouteen osallistumiseen. Toimivilla sisämarkkinoilla ja niiden edelleen kehittämisellä sekä avoimella, sääntöperustaisella ja vastuullisella kansainvälisellä kaupalla on jatkossakin keskeinen merkitys kestävälle kasvulle, eurooppalaisten yritysten kilpailukyvylle ja kansalaisten hyvinvoinnille. DSA:n osalta alustojen tulisi

parantaa toimintaympäristöjen turvallisuutta. DMA:n osalta sääntelyn tulisi olla selkeää ja joustavaa, jotta voidaan huomioida alustayritysten ja markkinoiden ominaispiirteet. Portinvartijoille asetettavien velvoitteiden tulee olla perusteltuja ja oikeasuhteisia kaikkien soveltamisalassa mainittujen ydinalustapalveluiden osalta. Sisämarkkinoita on tuettava, jotta innovaatiot ja datan vapaa liikkuvuus voivat kehittyä.

Varapuheenjohtaja Vestager kommentoi loppupuheenvuorossaan, että on tärkeää löytää DSA:ssa oikea tasapaino laittoman sisällön poistamiseen. DMA:n osalta velvoitteiden tulee olla selkeitä oikeusturvan takaamiseksi. Nopea ja tehokas täytäntöönpano on molemmissa ehdotuksissa avainasemassa. Prosessiin osallistuvat kansalliset viranomaiset voivat olla kilpailuviranomaisia tai muita relevantteja viranomaisia, mutta on tärkeää, että päävastuu toimeenpanosta on EU-tasolla. Vestager toivoi, että asetuksista saavutetaan yksimielisyys viimeistään Ranskan puheenjohtajuuskaudella. Myös komissaari Breton totesi, että DMA:ta tulee toteuttaa läheisessä yhteistyössä jäsenmaiden viranomaisten kanssa ja painotti nopean etenemisen merkitystä molemmissa asetuksissa.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta ja totesi, että on tärkeää tuoda digisääntely tähän päivään, jotta yrityksillä on oikeudenmukainen pääsy alustoihin ja kilpailuun digimarkkinoilla. Lisäksi kuluttajilla tulee olla mahdollisuus toimia turvallisesti verkossa. Puheenjohtaja lupasi jatkaa työtä kesäkuun loppuun, jotta saadaan ensimmäinen kompromissiteksti keskustelua varten. SI kertoi jatkavansa puheenjohtajuuskaudellaan tiiviitä keskusteluja työryhmätasolla ja pyrkivänsä saamaan yleisnäkemyksen marraskuun kilpailukykyneuvostossa.

Varapuheenjohtaja Vestager piti puheenvuoron myös tekoälyn koordinoidusta toimintasuunnitelmasta ja sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisia tukia koskevasta asetuksesta. Vestager korosti, että on saavutettava sekä luottamus että huippuosaaminen, jotta EU:sta tulee johtava keskus tekoälyn käytölle ja kehittämiselle. Lisäksi tulee minimoida perusoikeuksiin kohdistuvat riskit. Biometriseen tunnistamiseen ehdotetaan entistäkin tiukempaa lähestymistapaa. Vestagerin mukaan EU:n tulee tarkastella asiaa myös geopoliittisesti ja tehdä yhteistyötä saman henkisten demokratioiden kanssa. Jäsenmaat eivät käyttäneet asiakohdassa puheenvuoroja.

Ulkomaisia tukia koskevasta asetuksesta Vestager totesi, että kyseessä on uusi lähestymistapa, sillä tähän asti EU:lla ei ole ollut välineitä puuttua ulkomaisten tukien kilpailua vääristäviin elementteihin. Vestager toi esiin, että asetusehdotuksen julkaisu samaan aikaan teollisuusstrategian päivityksen kanssa oli tarkoituksellista. Sisämarkkinoiden avoimuus tuo mukanaan kasvua, mutta siihen liittyy myös riskejä liittyen tasavertaisiin toimintamahdollisuuksiin. Vestager painotti, että tarkoitus ei ole estää ulkomaisia investointeja, vaan saavuttaa oikeanlainen tasapaino. Reilu kilpailuympäristö tukee myös nopeaa elpymistä. Asiakohdassa puheenvuoron käyttivät NL, AT, FR ja IT. NL korosti asetuksen tärkeyttä ja ilmaisi olevansa tyytyväinen siihen, että mukana on myös selkeitä pelotevaikutuksia ja sanktioita. Ehdotuksen tehokkuutta voitaisiin kuitenkin vielä lisätä, ja varmistaa että jos yritys useaan otteeseen vääristää kilpailua ulkomaisten tukien kautta, viimeisenä keinona tulisi kieltää pääsy sisämarkkinoille kokonaan. Myös FR ilmaisi olevansa valmis hakemaan vielä tiiviimpää yhteistyötä kilpailu- ja valtiontukikysymyksissä. IT nosti esiin komission yksivaltaisen roolin valtiontuissa. AT ja BE ilmaisivat tukensa aloitteelle.

Varapuheenjohtaja Vestager kertoi komission uudistavan tällä hetkellä lähes kaikkia käytössä olevia valtiontukia. Tarkastelunäkökulmia ovat mm. vihreän siirtymän tukeminen, IPCEI ja pk-yritysten osallistumismahdollisuudet. Puheenjohtajamaa Portugali totesi, että väliaikaisia valtiontukimekanismeja tulee tarkastella yhdessä ja siirtymäajan tuista luopua.

Kilpailukykyneuvoston aamupäivän osuudessa hyväksyttiin päätelmät datateknologiasta paremman sääntelyn kehittämiseksi ja kestävästä matkailusta. Matkailupäätelmien osalta HR, AT, ES ja BG nostivat esiin, että matkailun elpymisen osalta tilanne on edelleen herkkä ja monet muut arvoketjut ovat myös matkailusta riippuvaisia, mikä tekee siitä entistäkin tärkeämmän ekosysteemin elpymisen kannalta. Komissaari Breton totesi, että rokotetodistukset tulevat toivottavasti normalisoimaan matkailusesongin.

Iltapäivän osuudessa käytiin politiikkakeskustelu aiheesta ”Euroopan uuden teollisuuspolitiikan päivitys – kriittisten raaka-aineiden saatavuuden turvaaminen”.

Komissaari Breton kertasi puheenvuorossaan teollisuusstrategian päivityksen analyysia strategisista riippuvuuksista, joita komission on analysoinut. Breton korosti eurooppalaisen lainsäädännön välttämättömyyttä mm. litiumin saannin turvaamisen näkökulmasta ja mainitsi tässä yhteydessä myös Suomen raaka-aineiden tuottajana. Breton kertoi, että pitkän aikavälin tarkoituksena on tulla riippumattomaksi Kiinasta ja tällä hetkellä neuvotellaan mm. Kanadan, Serbian ja Ukrainan kanssa. Breton huomioi myös kiertotalouden merkityksen raaka-aineiden saannin turvaajana.

Jäsenvaltiot nostivat keskustelussa esiin strategisten riippuvuuksien vähentämisen merkityksen, IPCEI-instrumentin käytön, markkinoiden avoimuuden, sisämarkkinoiden ja standardien merkityksen, puolijohdeteknologian sekä kiertotalouden.

NL painotti IPCEI:n olevan vain yksi väline riippuvuuksien vähentämiseen ja toivoi niitä käytettävän mahdollisimman avoimesti ja ainoastaan silloin kun havaitaan markkinahäiriöitä. **DE** korosti strategisen autonomian merkitystä ja toivoi, että pk-yritysten intressit huomioitaisiin IPCEI-projekteissa paremmin. DE toi esiin myös, että puu ei ole mukana raaka-aineiden toimintasuunnitelmassa, mutta puutavarakauppaan tulisi silti kiinnittää huomioita, sillä hinnat ovat nousseet ja tuotannossa on ollut ongelmia. Kysyntä puutavaralle on kasvussa Yhdysvalloissa ja Kiinassa ja EU:n puutavaramarkkinat olisi hyvä saada kuntoon. **SE** korosti avoimuuden merkitystä ja hankintojen hajauttamista globaaleille markkinoille. **LU** painotti sisämarkkinoiden, ml. kierrätettyjen raaka-aineiden sisämarkkinoiden merkitystä. **FR** toivoi, että vetykysymyksissä tehtäisiin EU:n laajuista yhteistyötä ja EU:n laajuisia ekosysteemejä vahvistettaisiin. **IT** toi esiin, että valtiontukisäännöt tulisi saada laajemmin teollisuuspolitiikan käyttöön ja toivoi muutakin rahoitusta kuin tilapäistä. **DK** korosti sisämarkkinoiden toimintaa, palveludirektiivin soveltamista ja standardointityön tärkeyttä.

Suomi korosti puheenvuorossaan avoimuuden merkitystä ja toi esiin, että komission analyysi ekosysteemeistä ja strategisista riippuvuuksista on ollut laadukasta. Lisäksi Suomi painotti pitkän aikavälin strategista näkökulmaa sisämarkkinoihin ja kertoi Suomen kansallisen elpymissuunnitelman tukevan osaltaan raaka-aineiden kierrätystä.

Komissaari Breton linjasi keskustelun lopuksi EU:n teollisuuden kohtalon olevan yhteisissä käsissä ja toi esiin strategisen itsenäisyyden välttämättömyyden.

Kauppakomissaari Dombrovskis kertoi kauppapolitiikan uudesta strategiasta, jonka avulla osaltaan pyritään pääsemään kriisistä eteenpäin. Dombrovskis korosti, että jatkossa on tarkasteltava kasvulähteitä myös muualla maailmassa, sillä suuri osa kasvusta tulee jatkossa tapahtumaan EU:n ulkopuolella. Avoin strateginen autonomia takaa, että EU pystyy hyötymään globaaleista mahdollisuuksista. Dombrovskis toi esiin uuden kauppastrategian olevan kaikkien aikojen vihrein ja kunnioittavan Pariisin sopimusta kaikissa uusissa kauppasopimuksissa.

Muina asiakohtina EU-Japani Vihreä Allianssi –kysymys hyväksyttiin kokouksen aluksi ja ES esitteli standardeja koskevaa non-paperia. SI esitteli lyhyesti puheenjohtajakautensa teemoja ja käsiteltäviä

asioita, joita ovat kilpailukykyneuvostossa mm. sisämarkkinasuunnitelman edistäminen, teollisuusstrategian toteuttaminen, ekosysteemit, EU:n strategiset riippuvuudet, kaksoissiirtymä ja kiertotalous. SI kertoi järjestävänsä epävirallisen kilpailukykyneuvoston 21.-22.7.

Suomen edustajat

Jukka Ihanus, valtiosihteeri (TEM)
Mia Hurtta, EU- ja kansainvälisten asioiden johtaja (TEM)
Minna Kivimäki, Pysyvän edustajan sijainen (EUE)
Aino Fant, erityisasiantuntija (EUE)
Maija Heikkilä, erityisasiantuntija (EUE)

Liitteet

Viite

Asiasanat	Digitaalitalous, kilpailu, kilpailukykyneuvosto, sisämarkkinat, tekoäly, teollisuuspolitiikka, jaosto kilpailukyky (EU 8)
Hoitaa	**LVM, TEM, UM**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TULLI, VM, VNK, VTV, YM